

Ebülfez Elçibey 1938-ci il İyun ayının 24-de Azərbaycanın Ordubad Bölgesinin Keleki kəndində, Xəlil yurdunda dünyaya gəldi.

Yoxsulluq içində Unus kənd yeddiillik məktəbini oxuduqdan sonra Ordubad 1 N-li məktəbində təhsilə davam etdi. 1957-ci ildə indiki M.Emin Resulzadə adına Bakı Dövlət Universitetinin Şərqişnaslıq fakültəsinə daxil oldu.

Telebelik illərində siyasətlə maraqlanmağa başladı. Öz davranışları ilə «Millet» ləqəbini qazandı... Çünki dostları ilə hər söhbətində - Millelin fəlakət içərisində olduğundan behs edər, Azərbaycanı bu müstəmləkə vəziyyətindən çıxarmağın yollarını düşünərdi. İlk siyasi fəaliyyətə beş kişi ilə başladı.

1962-de Universiteti bitirdi.

1963-ün Yanvar (Ocak) ayından etibarən, Misirdə tərcüməçi kimi işə başladı. 1963-64 illərdə Misirdə işlədi. Geri qayıdanda da siyasi fəaliyyətini davam etdirdi. Bu arada elmi fəaliyyətlərinə də davam edərək 1969 ilində «IX Esr Tulunilər Dövləti» adlı elmi işini müdafiə etdi.

1971-74-de Elçibeyin tələbələr arasında apardığı təbliğat öz nəticəsini vermiş, tələbə hərəkatının izləri görünməyə başlamışdı.

KGB də öz işini görürdü. Dəfələrlə Elçibeyə xəbərdarlıq etmişdilər. Amma Elçibey öz işindəydi. 15-17 Yanvar 1975-de KGB tərəfindən həbs olundu. 1976-nın İyul ayına qədər həbsdə qaldı. 1976-nın Dekabr ayında Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Elyazmalar İnstitutunda işə başladı.

Mübarizəsinə bağlılığı gec evlənməsinə səbəb oldu. İndi Çilənay adlı qızı, Erturqut adlı oğlu var...

1988-e qədər siyasi fəaliyyətlərini gizli olaraq davam etdirdi. 1988-de Qarabağda Ermənistanın özbaşına hərəkatlarından qəzəblənən xalq ayağa qalxanda, açıq siyasi fəaliyyətini gücləndirərək 1989-uncu ilin 16 İyulunda Azərbaycan Xalq Cəbhəsinin təsis konfransını keçirərək AXC-yə Sədr seçildi. Az müddət içində dünyada AXC-nin güclü siyasi-ictimai təşkilat olduğuna inam yaratdı. Dünyanın diqqətini Azərbaycana yönəltməyi bacardı.

Hərəkatın bu surətlə gedişindən qorxuya düşən Moskova 19-20 Yanvar 1990-da Bakıya ordu yəridərək öz haqqını tələb edən yüzlərcə vətəndaşımızı acımasızca qətl etdi. Amma hərəkat durmadı...

7 İyun 1992-ci il Azərbaycan tarixində fəvqaladə əlamətdar bir gündür. O gün bütün dünyanın gözü Azərbaycandadır. İlk dəfə olaraq Azərbaycanda demokratik seçkilər keçiriləcək və xalq öz iradəsi ilə gerçək prezidentinin kimliyini müəyyənləşdirəcək... Xarici müşahidəçilər ayrı-ayrı bölgələrdə yerləşərək seçkilərin hansı şəraitdə keçirilməsinə, nə gəder demokratik olub-olmadığına şahidlik edəçeklər...

Prezidentliye bir neçe namized var... Bunların arasında Azərbaycan Xalq Cebhesinin Sedri Ebülfez Elçibey bütün diqqeti üzerine çekmişdir. Onun seçkileri qazanacağına inam böyükdür.

Aydın 8-dir. Artıq dünya metbuatı Azərbaycanda keçirilen seçkilerin tam demokratik şekilde keçmesinden yazırlar. Seçki neticesini ne olursa olsun tanıyacaqlarını evvelceden açıqlayırlar. Çünkü onların müşahideçileri hadisenin şahididirler. Her şey göz qabağındadır. Xalq tam müsteqil şekilde öz iradesini ifade edir.. Sebrsizlikle gözlenen saat gelib çatır. Seçki Komissiyası Seçkiden Ebülfez Elçibeyin qalib çıxdığını elan edir.

Azərbaycanda bir bayram havası var. Xalq öz isteyinə nail olmuşdur. İlk defə seçki yoluyla xalq, heyatını müsteqillik uğrunda mübarizəyə hesr etmiş bir lideri başa getirməyi bacarmışdır və bunun sevinci içərisindedir.

Beli, Ebülfez Elçibey Azərbaycanın prezidenti seçilmişdir. Dünya metbuatının gündelik mövzusu da budur. Qazetlərin baş məqalesində böyük başlıqlarla aynən bu sözləri yazmaqdadırlar: «Dünya Demokratik Ölkələri sırasına bir ölkə daha gəlməkdədir - Azərbaycan».

Ebülfez Elçibey Azərbaycan Prezidenti kimi rəsmi işə başladığı gün Azərbaycanın vəziyyəti neceydi? Evvel buna diqqət etmənin sonrakı hadisələrə işıq tutma baxımından faydası var...

O gün Azərbaycanın Laçın, Şuşa, Xocalı bölgələri Erməni işğalındaydı. Hele müxalifətdə iken Elçibeyin hökumətə Ordu qurmanın vacibliyini defələrlə izah etməsinə reğmən Moskva tabeliyindən qurtulmayan, milli şüurdan yoxsun iqtidar bir türlü ordu quruculuğu yolunda addım atmırdı. Xocalı faciəsindən sonra ordu qurmanın zərurət olduğunu anlayan hökumət gecikmişdi. Elçibey işə başlayanda Milli Ordu adına Azərbaycanın 150 esgeri vardı. Ne yaxşı ki, o günlərdə Azərbaycan Xalq Cebhesinin fədailəri könüllü olaraq sərhədlərimizi qoruyurdular. Fədailərimiz qışın soyuğunda min bir eziyyət ilə qaçaq yolla silah tapır və sərhədlərdəki könüllülərimizə göndərirdilər. Elçibey iqtidara gələnə kimi, bu tür fəaliyyətlərlə sərhədlərimizi qorumağa çalışırdılar. Qəhrəmanca mübarizə aparən könüllülərimizin adına böhtanlar da dəyənlər oldu... Amma tarix onların qiymətini verəcəkdir.

Bes Elçibey iqtidara gələndə iqtisadi vəziyyət neceydi?

Belkə də inanmayacaqsınız... Çünkü inanılması gerçəkden də çətindir. Həmin zaman Azərbaycan büdcəsində 12 milyon rubl vardı. Burada düşünməyə dəyər. Azərbaycanı bu şekilde idarə etməyə başlayan Elçibey helə seçkilərdən iki ay evvel çıxışında seçilən Prezident kim olursa olsun, onun bir il sonra hakimiyyətdən gedəcəyini demişdi. Çünkü Azərbaycanın içində olduğu vəziyyəti görür, tarixi gözəl bildiyi üçün bunun neticesinin nə olacağını evlədən dəyə bilirdi.

Siyasi sahədə də könül açan heç bir tərəf yox idi. Elçibey mehz dövlət qurmaq üçün başa gəlmişdi. Rusiyanın müstəmləkəsi olaraq 200 il ayaq altında ezilən bir memləkətdə həm bizim dövlətçilik ənənəmiz tamamilən yox olmuşdu, həm də milli dövlət adına heçbir şey qalmamışdı.

Elçibey önderliyindəki Xalq hareketi neticesində rusun tapdığından qurtarılan bir ərazidə Dövlət qurmaq gerek idi. Bu işə Elçibey başladı və bir illik fəaliyyəti dövründə nələr əldə edildi, indi bunlara diqqət yetirik.

En başda qeyd alınması və unudulmaması gereken müvəffəqiyyət: Rus ordusunun tamamilə Azərbaycan ərazisindən çıxarılmasıdır. Bu səbəblə 1993 ilinin May ayının 26-sı Bayram kimi hər il qeyd olunması gereken bir gündür. Bu gündə: 200 illik bir dövrdə Azərbaycanda meydan sulamış rus ordusu Ebulfəz Elçibey hakimiyyəti zamanı Azərbaycandan çıxarıldı. Bu gün Dünyanın sayılan dövlətlərindən biri olan Almaniya, rus ordusunu ərazisindən çıxara bilməmişdir. Rusya Almaniyaya qarşısına belə bir şərt qoymuşdur ki, Almaniyaçıdan çıxacaq olan rus ordusunun təmin edilməsi üçün 3 milyard Mark pul versin. O pulla Almaniyaçıdan çıxanlar üçün ev tikilsin. O evlər tikildikdən sonra qoşun Almaniyaçıdan çıxarılacaq.

Arxasında Avropa kimi bir dayağı olan Baltıqyanı ölkələri də rus ordusunu öz ərazilərindən çıxara bilməmişlər. Bu mənada Azərbaycan tək ölkədir ki, rus ordusunu ərazisindən çıxartdı. Bunun üçün biz millət olaraq sevinməli, fəxr etməli, qürur duymalıyıq...

Bundan sonra ən mühüm məsələ:

Elçibeyin bir illik fəaliyyəti dövründə Azərbaycanın Ağdərə bölgəsi, Goranboy ərazisi, Gədəbəyi nəzarət altında saxlayan 10.000'dən çox əhalisi olan Başkənd qəsəbəsi, Laçının 33 kəndi, Cəbrayılın on'dan çox kəndi ermənilərdən tamamilə təmizləndi. Həm də minimum sayda şəhid verərək... Elçibeyin fəaliyyəti dövründə ermənilərin əla bildikləri tək yer Kelbəcər oldu. Oranın da nəce bir xəyanətlə əldən çıxdığı bu gün artıq aydın olmuşdur. Rusun planını həyata keçirən Sürət Hüseynov Kelbəcəri təslim etməklə, eyni zamanda Elçibey iqtidarının Gəncə şəhərini də satdığı barədə şayiyyə yaymaqla sonrakı alçaq niyyətlərini həyata keçirmək üçün, vətəndaş müharibəsi yaradacaqdı.

Yenə də alınanlarla verilən torpaqları qarşılaşdırdığımızda Elçibeyin iqtidarı dövründə daha çox yerin ermənidən geri alındığı həqiqətinə gəlirik.

Ordu quruculuğu yolunda da mühüm addımlar atılmış, Türkiyədən gətirilən zabitlər əsgərlərimizi yetişdirməyə başlamış, döyüşçülərimizdə ruh yüksəkliyi yaranmış, qələbəyə inam artmışdı. Ən mühüm məsələlərdən biri də döyüşün Ermənistan ərazisinə keçirilməsi idi. Bunu açıq söyləmək əleyhimizə olar deyə xalqa söylənmirdi. Amma bu həqiqətdir ki, Ermənistanın Krasnoselo bölgəsi rayonu əsgərlərimiz tərəfindən darmadağın edilmiş, ermənilər arasında güclü çaxnaşma yaranmışdı. Hətta rus qəzetləri belə Azərbaycanın Türkiyə tipli ordu yaratması haqqında xəbərləri həyəcanla yazırdılar.

Evvəllər Rehim Qaziyevin göstərişi ilə 1-2 ay təlimdən sonra döyüşə göndərilən əsgərlərin təcrübəsizlikdən məğlubiyyətə uğradığını görə Elçibey, qəti göstəriş vermişdi ki, tam hazırlanmadan əsgər döyüşə girməsin. Hətta bəzi yerləri ermənilər işğal etsə belə, əsgərin yarımqıç təlimlə döyüşə girməsini qadağan etmişdir. Bu addım təcrübəli Türkiyə zabitləri tərəfindən bəyənilmiş və müharibəni qazanmanın tək yolunun güclü təlim keçmiş ordu ilə mümkünlüyünü təsdiq etmişdilər.

Prezident qvardiyasındaki esgerlərimizin disiplini, onların cesurluğu da bir başqa qürur menbeyi idi. Tahir beyin (qebri nurla dolsun) başçılığında 150 qvardiyaçı esger Füzuliye hücumun qarşısını merdliklə almış, ermenilərə lazimi dersi vermişdilər.

Azərbaycanı 12 milyon rublla yönetməyə başlayan Elçibey bir ildə Lel-cevahirat fonduna 4 ton qızıl və 150 milyon dollar toplatmaqla dövriyeye buraxdığı milli manatımızın dəyər itirmesinin qarşısını almış və milli manatımız rus rublu qarşısında on dəfə güclü alıcılıq qabiliyyəti qazanmışdı. Bu 4 ton qızıl və 150 milyon dollar rəsmi olaraq açıqlanan məbləğdir. Her dövlətin gizli tutduğu məbləğ də var ki, bu da ən az rəsmi açıqlananın yarısı qədər olur.

Maaşlar gecikdirilmədən verilir, döyüşün sursatı zamanında alınır. İqtisadiyyatımızın temelini təşkil edən və 93 faizi Rusiyaya tabe olan müəssisələrimizin hamısı Azərbaycan tabeliyinə keçirildi və Rusiyanın müəssisələrimizin üzərinə qoyduğu borclar redd edildi. Hesablamalarla Rusiyanın Azərbaycana borclu olduğu təsbit edildi və bu, Rusiyaya bildirildikdən sonra borc istəməkdən el çəktilər.

Təhsil sisteminə aparılan dəyişiklik nəticəsində illərlə universitetlərin qapısından pulsuz olduqları üçün geri qayıdan minlərlə gənc tələbə oldular, və hətta xarici ölkələrdə təhsil alma hüququ qazandılar. Bu gün üçün çox əhəmiyyətli sayılmayan bu hadisə öz nəticəsini 5-10 il sonra verəcəkdir. Xaricdə dövlətin, dövlətçilik enenesinin, bağımsızlığın nə olduğunu öyrənərək vətənə dönen tələbələrımız az zaman içərisində Azərbaycanı çox irəliyə aparacaqlarından əmin ola bilərsiniz. Bu gün Yaponiyanın güclü dövlət halına gəlməsinin əsas səbəbkarları xaricdə təhsil alıb vətənə dönen vətənpərvərlərdir. Bir də onlarda olan milli şüurun varlığı, milli dövlətçilik şüurunun varlığı, öz dövlətlərini qurmaq və irəli aparmaq üçün iş saatlarından artıq 2 saat işləyərək dövlət quruculuğuna yardım etməyi özələrinə borc bilməşlərdir. Öz keçmiş adət-enenələrini dəyişdirmədən bu günə qoruyub saxlamağı bacarmışlar.

Dini etiqad haqqında qanun gəbul olundu. Rus imperiyasının casus ocağına çevirdiyi məscidlərimiz gerçək sahiblərinə qovuşdular və ibadətə gələnlər könül rahatlığı ilə ibadət etməyə başladılar. Yeni məscidlərin inşasına başlandı. Eyni zamanda, dini məktəblər açıldı. Milli və dini bayramlarımız üzərindəki qadağanlar götürüldü, bayramlarımız geniş şəkildə qeyd olunmağa başlandı.

Sərhəd qoşunlarımız yaradıldı və Azərbaycan sərhədlərinə öz esgerlərimiz nəzarət etməyə başladılar. Rus esgerlərinin sərhədlərimizi qorumasını bir kobud bənzətmə ilə qabarıq şəkildə (üzr istəyərək) ifadə eyləmək lazımsa,; sərhədlərimizin rus ordusu tərəfindən qorunması, namusumuzun ruslara emanət edilməsindən fərqli bir şey deyildir.

Ermenilər 70 ildə təbliğət apararaq dünya ictimaiyyətini əleyhimizə yönəltməyə nail olmuşdular. Elçibeyin bir illik bəşarılı xarici siyaseti sayəsində ermenilərin apardığı yetmiş illik təbliğət onların əleyhinə yönəldi. Dünya ictimaiyyəti Azərbaycanın demokratik bir ölkə olduğunu və Elçibeyin də Marqaret Tetçerin dediği kimi, «Dünyanın ən böyük demokrati» olduğunu gördükdən sonra Azərbaycana münasibətləri tam dəyişdi və Ermənistan işğalçı bir ölkə kimi tanındı. Nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlarda Azərbaycanın sözü eşidilməyə başlandı.

ATEM-in iclasında Elçibeyin doğma dilimizde çıxışından sonra tarixde ilk defe olaraq dilimiz de ATEM-in işlek dillerindən birine çevrildi. Xarici ölkelerde sefirliklerimiz ve konsulluqlarımız açıldı. Eyni zamanda, Azərbaycanda on bir ölkənin sefirliyi açıldı ki, bunların arasında dünyanın sayılan ölkəsi Amerikanın da sefirliyi vardı. Bu da Azərbaycan üçün böyük əhəmiyyət kəsb edirdi. Türkiyə, Rusiya, Ukrayna, Amerika, Qazaxıstan, Türkmənistan, İran, Belarusiya, Litva ilə bərabər hüquqlu və hərətfəfli müqavilələr imzalandı.

1929 - 1940 illərində işlədilan əlifbamıza, yeni latın əlifbasına qayıdıldı.

Millət öz kimliyini dərk etməyə başladı ki, bunun ilk addımı dilinin adının özünə qaytarılması oldu.

Herbi doktrina qəbul olundu və oktyabrda herbi keçid təşkil edildi.

Milli azlıqların hüquqlarının qorunması və sosial-mədəni inkişafı üçün imkanlar yaradan fərman verildi.

Məhkəmə islahatları başlandı, həbsxanalarda ekseriyyəti «iqtisadi cinayətlərə» görə yatan on bir min məhbusun yeddi minini azadlığa buraxıldı.

Azad sahibkarlığın inkişafı üçün geniş imkanlar yaradıldı və bu istiqamətdə fərman verildi.

Bazar iqtisadiyyatına keçidi təmin edən dövlət orqanları, Torpaq Komitəsi, Emlak Komitəsi yaradıldı.

Neft hasilatı və neft kəmərinin çəkilişi üzrə işə dünyanın qabaqcıl və böyük şirkətləri cəlb olundu. Burada bəlkə rusperestlərdə belə bir sual doğa bilər ki, əgər neft sənayesinə xarici cəlb ediriksə, Rusiyanı niyə kənara itirik? Ona görə ki, bu gün Rusiyanın 40 min neft quyusu işləmir. Bu da texnolojinin çatışmamazlığı üzündəndir. Bir də keçmiş SSRİ-də neft sənayesi üzrə texnoloji Bakıda hazırlanırdı. Bu sahədə Rusiya geri qalmış bir ölkədir və istismarçı siyasət yeridir. Bu səbəblərdən dolayı neft sənayesində Rusiyanın geri itiləsi doğru atılmış bir addımdır. Naxçıvanı blokadadan çıxarmaq üçün təcili olaraq Türkiyəyə körpü salındı və Naxçıvanı Azərbaycanın qalan hissəsi ilə birləşdirən yol açıldı.

Güney Azərbaycanı Quzey Azərbaycan ilə birləşdirən tarixi Xudaferin körpüsü bərpa edildi, avtomobil yolu açıldı...

Təbii ki, bütün bunları xatırladıqdan sonra insanın beyində belə bir sual doğur: bəs bu qədər iş göreni necə oldu ki, devirdilər?

İndi də bunun səbəblərini açıqlaya bildiyimiz qədər izaha çalışacağıq.

En mühüm səbəb olaraq Azərbaycanda dövlətçilik enenesinin olmamasını göstərmək qəbildir. Bizim üçün acı da olsa etiraf etməliyik ki, musiqimiz, edbiyyatımız ne qədər zəngindir, siyasi şüurumuz və dövlətçilik enenemiz o qədər zəifdir. Buna çox sadə bir misal vermək istərsək: Bu gün Azərbaycanda alverçidən malın qiymətini soruşanda min manat əvəzinə

«Qiymeti bir Memmed Emindir» deye cavab verir. Bu artıq xalq arasında normal hala çevrilmişdir. Ve ya bir başqa misal: «Eşşi, rehmətlik Leninin başı çox qiymətliydi. Bir qırmızı onluq verib istediğini alırdın. Bu Memmed Emin hardan çıxdı bilmirem. Heç bir deyeri yoxdur» deyenlerin sayısı teessüf ki, çoxdur. Bu, milletin siyasi şüurunun hele tam yetişməsinin açıq ifadəsidir. Daha doğrusu, biz hele millet kimi siyasi cəhətdən formalaşmamışıq. Milli dəyərlərimizə sahib olmadığımız müddətce faciəmiz davam edəcəkdir.

İkinci amil dövlət quruculuğunun asan iş olmadığını xalqın dərk etməməsidir. Xalq hər şeyin bir anda düzəldilmesini istədi. Çünki imperiya tərbiyəsi xalqı qarnı üçün düşünməyə alışdırmışdır. Dövlət quruculuğunun çətinliyini yenə bir misalla canlandırmaq yerində olar: Dünyada altı yüz il bir sözü iki olmayan Böyük Osmanlı Dövlətinin varisi olan Türkiyə Cümhuriyyəti, bir dövlət kimi ayağa durana qədər 50 il keçdi. Amma millet bu zaman erində sebr etdi və «sebrin sonu səlamətdir» kəlamı öz doğruluğunu isbat etdi.

Azərbaycanda Elçibeyin dövlət quruculuğu yolunda atdığı uğurlu addımları xalq dərk etmədi. Burada çətinliklərin əhəmiyyətini yaxşı izah əyləməyən təbliğçilərin də günahı vardır. Elçibeyin fəaliyyətini, qurmağa çalışdığı dövlətin əhəmiyyətini düşmənlər, öz xalqımızdan əvvəl dərk əyledilər. Bunların başında da Rus və Fars gəlirdi. Azərbaycanın öz istiqalını qoruyamayacağını düşünen Rusiya və İran, bunun belə olmadığını görünce, hər ne yol ilə olursa olsun, Azərbaycan Dövlət quruculuğu fəaliyyətini durdurmaq üçün işbirliyinə gətdilər. Bunun ən rahat yolu əlbət ki, içəriyəki satqınların istifadə edilməsi, qardaş müharibəsi yaratmaq və hazırda gözləyən erməniləri gücləndirərək, Azərbaycanın üzərinə salmaq idi. Daxili çatışmalarla, siyasi çekişmələrlə gücsüzləndirilən, erməni işğalıyla zəif düşürülən Azərbaycanı udmaq, öz istedikləri kimi idarə etmək asan idi. Rusun, Farsın və Erməninin önündəki ən böyük engel Elçibey idi.

Elçibeyin hakimiyyətdə qalması demək, Azərbaycanın günbəgün güclənməsi, Milli Ordusunu, milli iqtisadiyyatını böyütməsi, tam müstəqillik yolunda önünə keçilmez addımlar atması deməkdi. Güclü Azərbaycan Rusun və Farsın mənafeyinə zərər verəcəkdi. Rusiya Azərbaycanın milliyətçi liderinin digər dövlətlərə misal olmasından və beləliklə somürgələrindən vaz keçmək məcburiyyətində qalacağından gərxurdu. İran içində yaşayan 35.000.000 Türkün Quzey Azərbaycandan mənəvi güc əlaraq birləşmə arzusu duyacağında endişə əirdi. Çünki Azərbaycanda da bağımsızlıq umudu olmaya başlamışdı. Bu qərxu və endişələrdən, KGB və SAVAMA köklü işbirliyinə gətdilər. Erməniyə yardım əildi. İran daxilə aradığı satqını tapdı. Bu Nizami Süleymanov idi. Prezident seçkilərində olan bu adam İrandan kömək görmüş və İrandan vədlər almışdı. N.Süleymanov Elçibeyə qarşı mübarizə aparən böhtanlarla iqtidarı zəiflətməyə çalışanların başında yer əldi.

Rusiyanın daxiləki casusları da Rehim Qaziyev, Sürət Hüseynov kimi adamlardı. Ayaz Mütəllibov yedəkde saxlanılırdı. Keçmiş KGB generalı H.Aliyev, Azərbaycana Rus dönüşünün zəminini bərpə etmək ilə vəzifəli idi.

Əvvəl Kelbəcər ermənilərə təslim əildi. Sonra Kelbəcəri erməniyə təslim ədən Sürət Hüseynov, Gəncədə iqtidar əleyhinə təbliğata və əməli işləərə başladı. Qaziyev xəyanət işini ustalılıqla gördü. Aliyev fərsetdən istifadə ilə prezidentliyi qəsb etmək və Elçibey hakimiyyətinə son vermək vəzifəsinə, bitirdiyi məktəblərin özünə öyrətdiyi incə siyaset anlayışı ilə başladı.

Bu insanlar üçün ehtimiyetli olan Azərbaycan deyil, öz şəxslərinə təmin edəcəkləri mənafə və özlərini yola salanların eməllərinə üstün xidmət görməkdi. Qardaş müharibəsi, qırğın, yurdundan eldən gətməsi bunlar üçün bir mənə ifadə etməirdi. H.Aliyev incə siyaset apararaq, Türkiyədəki bezi dövlət adamlarını da özünün başanlı olacağına inandırmış idi.

Eslində Rusiyanın planı A.Mütəllibovu Prezidentliyə, Rehim Qaziyevi Baş nazirliyə, Sürət Hüseynovu Müdafiyyə nazirliyinə gətirməkdi. Bu Azərbaycanı yenidən Rus imperiyası altına almaq üçün yaxşı hazırlanmış bir plan idi. Ancaq Elçibey Azərbaycanı fəlakətə sürükləyəcək bu planı öncədən hiss eyledi, vəzifədə qalmasının qardaş qırğına, daxili savaşa yol açacağını gördü və kənara çıxmağı uyğun görərək Naxçıvana (Keleki) gətirdi.

Elçibeyin hakimiyyətdən İyun ayında uzaqlaşdırılması təsadüf deyildi. Eger Elçibey qalsaydı, dövlətçilik yolunda ehtimiyetli addımlar atılacaqdı. İyun ayının iyirmi birində Birləşmiş Məllətlər Təşkilatının qəbul etdiyi qərar ilə Ermenilər Kelbəcərdən, Laçından, Şuşadan çəkilecek, beləliklə Qarabağ meselesi önəmli ölçüdə çözülmüş olacaqdı.

İyun ayının 31-inde dünya neft şirkətləri ilə müqavilə imzalandıqdan sonra Dünya Bankı Azərbaycana demokratikləşmə yolunda yardım üçün 500 milyon dollar verəcəkdı. Bu pul ilə Azərbaycan iqtisadiyyatında sabitlik yaradılacaq, beləliklə tam müsləqilliyə doğru inamla irəliləyəcəkdı. Bütün bunların qarşısını almaq üçün üsyan hərəketləri İyun ayında başlandı.

Elçibey Naxçıvana gətməzdən əvvəl, Rus-İran ittifaqının hazırladığı planı pozmaq və qardaş qırğına yol verməmək üçün perdenin gerisində duran ancaq bütün olub bitənləri ustalıqla özü üçün istifadə edən H.Aliyevi Bakıya dəvət etdi. Ona Parlamentin Sədri vəzifəsini verdi. Elçibey H.Aliyevi Bakıya dəvət edərkən, Azərbaycanın müstəqilliyini, doğrudan Rusiyanın əmr və təlimləriylə hərəket edən Ayaz Mütəllibov, Sürət Hüseynov, Rehim Qaziyev kimi şəxslərdən qurtarmaq və bu şəxslərlə Azərbaycanı daha böyük təhlükədən yayındırmaq istəyirdi.

Heydər Aliyev əvvəldən Moskvada güclü bir zərbə yemişdi. Rusa əlli il xidmət etdikdən sonra kənara atılmış, tamamilə unudulmuşdu. Azərbaycanda bu şəxsi ümid kimi gərənlərin sayı az deyildi. Bunlar, H.Aliyevin Bakıya gətirilib vəzifə verilməsinin Azərbaycanın xeyrinə olacağını tədliq edirdilər. Bu iddiaya bir qism Türk dövlət adamı da iştirak edirdi. Bir ağsaqqal kimi göstərilən Aliyevin yetmiş yaşından sonra islah olduğuna inam vardı. Siyasi iqtidar hərəsliyinin olmayacağı söylenirdi.

Elçibey H.Aliyevi dəvət edərkən, onun dövlətinə xeyir gətirməyəcəyini bilirdi. Ancaq daha çox satqınlardan Azərbaycanı qorumaq üçün daha az zərərlə verəbilecek birinin vəzifələndirilməsinin, keçici bir dönmə üçün uyğun olacağını düşündü və bu şəxsi dəvət eyledi. Ancaq H.Aliyev, Elçibeyin Bakıdan gətməsini fərsət bilərək, üsyançılərlə birləşdi və ilk iş olaraq özünü Prezident seçdirdi. Sürət Hüseynovu da baş nazirliyə gətirdi.

Elçibey Bakını tərk etdikdən sonra Azərbaycanda nələr oldu? Bir az da Aliyev dövrünə baxaq:

Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Qubadlı, Zəngilan, Ağdərə bölgələri ermənilər tərəfindən işğal edildi.

Tam müstəqillik yolunda verilen şəhidlərin qanı üzərindən basılaraq, bağımsızlıqdan geri addım atıldı və Azərbaycan yeni rus sömürgeçiliyinin ad dəyişdirmiş halı olan MDB-ye girdi. Rusiyanın Qarabağ hadisələrindəki aktiv fealiyyəti, iki yüz ildən bu yana süren sömürge siyaseti unutturuldu. MDB-ye giren Azərbaycan demokratik ölkələrin dəstəyini itirdi. Her şey daha pisləşdi. Ermeni daha böyük cəsarət aldı, daha çox yardım görməyə başladı.

Elçibey zamanında toplanan dövlət fondundakı valyuta, qızıllar səmərəsiz olaraq xərcləndi. Manat dəyərini, alım gücünü itirdi. Maaş və ödəmələr verilməz oldu. İnflasiya 1200%-i buldu. Aliyevi ümid olaraq gören bir qism xalq, onun hər şeyi daha da pisləşdirdiyini gördü. İndi də «Emin-amanlıq zamanı» təbliği ilə Rusun doğrudan hakimiyyəti gözənlir oldu.

Ebülfez Elçibeyin zamanında müharibənin tərəf müqabiləri Ermənistan idi. Aliyev və komandası ən böyük səhvə yol verərək Qarabağ ermənilərini tərəf qəbul etdilər. Dünyanın gözü önündə Afiyeddin Cəlilovun başçılıq etdiyi heyət Finlandiyada Qarabağ erməniləri ilə danışıqlara girməklə, Qarabağ erməni torpağı olaraq görülmüş və Qarabağ erməniləri tərəf olaraq qəbul edilmiş oldu. Ermənistan bu fərsetdən istifadə eyledi, özünü kənara çəkdi və təbliğini, Qarabağ ermənilərinin azadlığı yolunda mübarizə aparıldığı istiqamətinə çevirdi. Bu səhv Bışkekde təkrar edildi.

1988-dən 1993-ün İyun ayına qədər, esgerlər və qaçqınlar daxil toplam 13.500 şəhid verildiyi halda 1993-ün İyun ayından bu yana 10.000-dən çox şəhid verilmiş, evezində isə heç bir bölgə geri alınmamışdır.

Elçibeyə irad tutulan məsələlərdən biri və ən önəmlisi kadr məsələsidir. Elçibeyin kadrları ilə bugünkü kadrları qarşılaşdırsaq, Elçibeyin kadrosunun nə qədər dəyərli olduğu açıq-aşkar görünür.

Elçibeyin dövründə rüşvətخورluqdan şikayət olunurdu. Ancaq rüşvət alanların sayı azdı və bunlar dərhal dövlət idarəsindən uzaqlaşdırılırdı. İndi isə rüşvət almamağı bulmaq boşuna vaxt itirmək olar.

Elçibey Azərbaycanın hər yerindən gətirdiyi qiymətli kadrlar ilə iqtidar edərkən, indi yerliçilik, qohumçuluq əsasına dayanan bir iqtidar vardır.

Elçibey zamanında xalqın söz azadlığı, mətbuatın nəşriyyat azadlığı vardı. İndi bunlardan söz etmək olarmı?

İtən, itirilən qiymətlərin siyahısını çıxarmaq çətindir. Gören hər göz görür ki, Heydər Aliyev - Sürət Hüseynov ikilisi, Azərbaycanda heç bir şeyi yaxşılaşdırmamış, yaxşını pis qılmaq kimi, özlərinə məxsus bir ustalığı göstərmişlərdir.

Azərbaycanı içində bulunduğu vəziyyətə getirmək üçün çox fealiyyət göstərən Rusiya-İran ittifaqının müvəffəq olduqları açıq-aşkar görünür. Aliyev-Hüseynov ikilisi bir şeyi yaxşı bacardılar: Azərbaycanı fəlakətə sürükləmək, yalnızlaşdırmaq və bağımsızlığı təhlükəyə düşürmək.

Azərbaycan xalqının bu defə insaf ilə, aydın fikir ilə, ağıl ilə düşünməsi, vəziyyəti mühakimə etməsi lazımdır. Azərbaycanın içində bulunduğu çıxmazdan qurtarmanın birinci yolu, iqtidarın məşru sahibini geri çağırmaq, yeni Elçibey və kadrosunu yenidən işin başına getirməkdir. Quldurlar, qardaş qırğını yaratmaq bahasına iqtidar gözleyenlər, Azərbaycanı beynəlxalq aləmdə yalnız buraxanlar, müstəqillikdən pay verənlər, erməni qarşısında baş əyənər, xalqın milli qururunu lekeleyənlər, iqtisadi sahədə Azərbaycanın zənginliyini itirənlər, xalqın üstün şüuru ilə ezilməli, cəzalandırılmalıdır. Məllətini sevməyəndən millətə xidmət gözəlməz.

Qarnında rusun və ya farsın çöreyi olanlardan millətine sədaqət umulmaz.

Her saqqalı ağdan Ağsaqqal olmaz. Dövlət quruculuğu çətin işdir. Çətinliyi köksüylə qarşılayacaq, millətsever insanların təkrar iqtidara gətirilməsi lazımdır.

Öncə mən deyil, öncə Vətən deyənlərin yerinə sadəcə mən deyənləri, mənləklərinin çamuruna gömmək zamanıdır. Elçibey həm Azərbaycan Türklüyü üçün və həm də bütün məzlum xalqlar üçün ümid işığıdır. Onun işığı düşmənin gözünü kor edir. Onun İşığını daima parlaq tutmaq Azərbaycan Türklüyünün birinci vəzifəsidir.

Azərbaycanlılar, Azərbaycana və Azərbaycanı sevməyə sahib olmalıdır. Bir daha rus müstəmləkəsi olmamanın, öz vətəninə istiqlal və hürriyyətinə sahib, başı dik yaşamanın tək yolu budur.